

Нові відомості щодо поширення раритетних видів рослин на території Донецького кряжу

МИКИТА МИКОЛАЙОВИЧ ПЕРЕГРИМ

PEREGRYM M.M. 2006: **New Data about Distribution of Rare Plant Species in Donetsk Chain of Hills Territory.** *Chornomors'k. bot. z.*, vol. 2, N1: 123-128.

78 new locations of 28 regional rare plant species: *Adoxa moschatelliana* L., *Anemone sylvestris* L., *Artemisia salsoloides* Willd., *Arum elongatum* Steven, *Asplenium septentrionale* (L.) Hoffm., *A. trichomanes* L., *Astragalus pubiflorus* DC., *A. henningii* (Steven) Klokov, *Centaurea rutenica* Lam., *C. tanaïtica* Klokov, *Cerastium pseudobulgaricum* Klokov, *Chamaecytisus lindemaniae* (V.Krecz.) Klásková, *Corydalis paczoskii* N.Busch, *Cystopteris fragilis* (L.) Bernh., *Gagea bohemica* (Zauschn.) Schult. et Schult., *Dianthus elongatus* C.A. Mey., *D. pallidiflorus* Ser., *Echium russicum* J.F. Gmel., *Iris halophila* Pall., *Jurinea centauroides* Klokov, *Hyacinthella pallasiana* (Steven) Losinsk, *Linaria macroura* (M.Bieb.) M.Bieb, *Muscari neglectum* Guss. ex Ten., *Petasites hybridus* (L.) P.Gaertn., Mey. et Schreb., *Physalis alkekengi* L., *Polygala cretacea* Kotov, *Scorzonera purpurea* L., *Viola cretacea* Klokov are found in the Donetsk chain of hills in 2001-2005.

Keywords: flora, regional rare species, Donetsk chain of hills

Ключові слова: флора, регіонально рідкісні види, Донецький кряж

Історія дослідження та охорони рідкісних і зникаючих видів флори Донецького кряжу триває близько 110 років і бере свій початок від робіт В.І. ТАЛЄВА [1896, 1897, 1898, 1899, 1913], Г.І ТАНФІЛЬЄВА [1953], К.М. ЗАЛЕСЬКОГО [1918а,б], Й.К. ПАЧОСЬКОГО [1890а,б, 1891, 1910]. І на сьогоднішній день цьому питанню приділяє увагу велика кількість науковців. Одним з основних напрямків у вивченні раритетних видів флори Донецького кряжу протягом всього періоду було і залишається дослідження географічного поширення рідкісних видів рослин у регіоні. Тільки за останні 17 років опубліковано шість атласів і монографій [БУРДА, ОСТАПКО, ЛАРИН, 1995; . ИСАЕВА и др., 1988; КОНОПЛЯ та ін., 2003; ОСТАПКО, 2001; РЕДКИЕ..., 1996; ЧЕРВОНА ..., 2003], які висвітлюють результати дослідження хорології рідкісних і зникаючих видів флори Донецького кряжу. Однак проведені нами дослідження доводять, що ці дані є неповними, фрагментарно дослідженими залишаються південь Луганської області (за винятком відділення Луганського природного заповідника „Провальський степ” з прилеглими територіями і кількох природно-заповідних об’єктів місцевого значення таких, як „Урочище Дерезувате”) та прикордонні райони Ростовської області. Дане повідомлення є продовженням ряду публікацій автора [ПЕРЕГРИМ, 2004, 2005, 2006; ПЕРЕГРИМ, НАКОП’ЮК, 2005; ПЕРЕГРИМ, ЛЕСНЯК, ПЕРЕГРИМ, 2004], які доповнюють відомості про сучасне поширення раритетних видів рослин на території Донецького кряжу.

Матеріали і методи досліджень

Дослідження проводились в межах підготовки кандидатської дисертації за темою: „Рідкісні та зникаючі види флори Донецького кряжу” у 2001-2005 роках. Назви видів наводяться за зведенням С.Л. МОСЯКІНА і М.М. ФЕДОРОНЧУКА [1999]. Прізвища колекторів згадуються у випадках, коли зразки зібрані не лише автором повідомлення. Гербарні зразки передані до Національного гербарію Інституту ботаніки ім.

М.Г. Холодного НАН України (KW), гербарію Національного ботанічного саду ім. М.М. Гришка НАН України (KWHA), гербарію Білоруського державного університету (MSKU), гербарію Луганського національного педагогічного університету ім. Тараса Шевченка (KON).

Список таксонів

Adoxa moschatelliana L. Луганська обл., Лутугінський р-н, окол. с. Розкішне, балка Плоска (14.04.2004, KWHA); окол. с. Волнухіне, заплашний ліс по р. Луганчик (29.04.2003, KW, KWHA); Краснодонський р-н, окол. с. Давидо-Нікольське, у балці Крутій (25.04.2004, KWHA).

Anemone sylvestris L. Луганська обл., Станично-Луганський р-н, окол. с. Панківка, на узліссі лісу по правому березі р. Сів. Донець (04.06.2003, KW; 7.05.2004, М. Перегрим, Н. Журавель, KW, KWHA); Лутугінський р-н, на південь від с. Першозванівка, степові схили вздовж балки Горіхова (9.05.2004, KWHA).

Artemisia salsoloides Willd. Луганська обл., Попаснянський р-н, окол. с. Білогорівка, на крейдяних схилах (12.06.2001, М. Перегрим, Л.І. Лесняк, KWHA); Слов'яносербський район, окол. с. Обозне, на крейдяних схилах (04.06.2003, KWHA); Станично-Луганський р-н, окол. с. Миколаївка, на крейдяних схилах (23.04.2004, KWHA); Краснодонський р-н, окол. с. Давидо-Нікольське, гора Біла, на крейдяних схилах (25.04.2004, KWHA).

Arum elongatum Steven. Луганська обл., Лутугінський р-н, на південь від с. Першозванівка, у балці Горіхова (25.06.2003, KWHA; 9.05.2004, KW, KWHA); Свердловський р-н, на північ від с. Ведмежанка, по вибалках прилеглих до долини річки Ведмежанка (21.05.2002, KWHA).

Asplenium septentrionale (L.) Hoffm. Донецька обл., Шахтарський р-н, 4 км на південь від с. Дмитрівка, окол. колишнього піонерського табору „Блакитні скелі”, каньйон по лівому березі р. Міус (9.07.2004, KWHA). Луганська обл., Свердловський р-н, на північ від с. Медвежанка, на “триві” на лівому березі р. Медвежанка, виходи пісковіку, північна експозиція (05.2002, KWHA); Краснодонський р-н, окол. с. Андріївка та с. Новоганнівка, крейдяні схили та відслонення пісковиків вздовж р. Луганчик (18.04.2003, KON); окол. с. Верхня Краснянка, відслонення пісковіку по правому березі р. Велика Кам'янка (17.04.2004, KWHA); окол. с. Водоток (25.04.2004, М. Перегрим, KWHA); Антрацитівський р-н, окол. с. Маломиколаївка, відслонення пісковиків вздовж відрогів балки Суха Ольховата (1.05.2003, 21.04.2004, KWHA); степові схили на правому березі Єлізаветівського водосховища (21.04.2004, KWHA); Лутугінський р-н, окол. с. Палійовка, на відслоненнях пісковиків, по лівому березі р. Велика Кам'янка, схил південної експозиції каньйонного типу (17.04.2004, KWHA). Ростовська обл., окол. м. Донецьк, с. Брильовка, відслонення пісковіку по правому березі р. Велика Кам'янка (26.04.2003, KWHA).

Asplenium trichomanes L. Луганська обл., Антрацитівський р-н, окол. с. Маломиколаївка, степові схили правого берега Єлізаветівського водосховища (21.04.2004, KWHA).

Astragalus pubiflorus DC. Луганська обл., Краснодонський р-н, окол. с. Малий Суходол, степові схили на крейді (25.04.2003, KW); окол. с. Изварине, степ на північ від залізниці (26.04.2003, KW); окол. с. Давидо-Нікольське, крейдяні відслонення (25.04.2004, KWHA). Ростовська обл., окол. м. Донецьк, с. Макар'єве, степові гриви (26.04.2003, KW).

Astragalus henningii (Steven) Klokov. Луганська обл., Лутугінський р-н, окол. с. Розкішне, балка Плоска, мергельні відслонення (14.04.2004, KWHA); Слов'яносербський район, окол. с. Обозне, на крейдяних схилах (7.05.2004, М. Перегрим, Н. Журавель, KWHA); Станично-Луганський р-н, окол. с. Піонерське,

крейдяні схили на правому березі р. Сів. Донець (23.04.2004, КВНА); Краснодонський р-н, окол. с. Давидо-Нікольське, крейдяні відслонення (25.04.2004, КВНА). Ростовська обл., Кам'янський р-н, окол. с. Мала Кам'янка, степові схили по балці Скелеватій (2.05.2004, М. Перегрим, М. Серета, КВНА).

Centaurea ruthenica Lam. Луганська обл., Лутугінський р-н, окол. с. Першозванівка, степові схили вздовж балки Горіхова (25.06.2003, КВ, КВНА); Свердловський р-н, окол. с. Ведмежанка, степові схили на лівому березі р. Ведмежанка, біля піонерського табору (11.05.2002, М. Перегрим, О. Перегрим, КВНА).

Centaurea tanaitica Klokov. Луганська обл., Лутугінський р-н, окол. с. Переможне, вздовж балки Коноплянської (5.05.2004, М. Перегрим, Н. Журавель, КВНА); на південь від с. Першозванівка, степові схили вздовж балки Горіхова (9.05.2004, КВНА).

Cerastium pseudobulgaricum Klokov. Луганська обл., Антрацитівський р-н, окол. с. Маломиколаївка, степові схили на правому березі р. Ольховка (21.04.2004, КВ, КВНА).

Chamaecytisus lindemanii (V. Krecz.) Klášková. Луганська обл., Лутугінський р-н, окол. с. Верхня Оріхівка, гори на правому березі р. Луганчик (04.2001, КВНА; 22.06.2003, КВ); Краснодонський р-н, окол. с. Хрящувате, степові ділянки між лісосмугами (23.04.2004, КВНА).

Corydalis paczoskii N.Busch. Луганська обл., Лутугінський р-н, 2 км на схід від с. Першозванівка, у лісі по долині р. Луганчик (18.04.2003, КВНА).

Cystopteris fragilis (L.) Bernh. Донецька обл., Шахтарський р-н, 4 км на південь від с. Дмитрівка, каньйон по лівому березі р. Міус, окол. колишнього піонерського табору „Блакитні скелі” (9.07.2004, КВНА); РЛП „Донецький край”, окол. с. Петрівське, балка Куценька, у байрачному лісі (1.07.2004, КВНА). Луганська обл., Антрацитівський р-н, окол. с. Маломиколаївка, відслонення пісковиків вздовж відрогів балки Суха Ольховата (1.05.2003, КВНА); окол. с. Маломиколаївка, степові схили по правому березі Єлізаветівського водосховища; (21.04.2004, КВНА); Слов'яносербський район, окол. с. Обозне, у байрачному лісі (04.06.2003, КВНА); Лутугінський р-н, на південь від с. Першозванівка, у балці Горіхова (25.06.2003, КВ); Краснодонський район, окол. с. Поповка, балка біля асфальтного шляху на Краснодон (04.2001, КВНА); окол. с. Давидо-Нікольське (25.04.2004, КВНА); Ростовська обл., окол. м. Донецька, с. Брильовка, по правому березі р. Велика Кам'янка, відслонення пісковиків, північна експозиція (26.04.2003, КВНА); Кам'янський р-н, відслонення пісковиків між с. Гундоровка і с. Мала Кам'янка, степові схили (2.05.2004, М. Перегрим, М. Серета, КВНА).

Hyacinthella pallasiana (Steven) Losinsk. Луганська обл., м. Стаханів, окол. с. Алмазне, біля профілакторію “Алмаз”, степові схили (20.04.2003, КВНА); Перевальський р-н, на південь від с. Селезнівка, вздовж балки Скелевата (22.04.2004, КВНА); Лутугінський р-н, окол. с. Волнухіне, с. Шовкова Протока, степові схили на лівому березі р. Луганчик (29.04.2003, КВ, КВНА); окол. с. Успенка, степові схили біля санаторію „Парус” (1.05.2003, КВНА); Антрацитівський р-н, степові схили від с. Колпакове до с. Ребрикове, степові схили у долині р. Велика Кам'янка (30.04.2003, КВ); окол. с. Маломиколаївка, степові схили на правому березі Єлізаветівського водосховища; (21.04.2004, КВНА).

Gagea bohémica (Zauschn.) Schult. et Schult. Луганська обл., Краснодонський р-н, окол. с. Изварине, на північ від залізниці, на степових гривах (1.04. 2002, КВНА); Лутугінський р-н, окол. с. Першозванівка, степові схили вздовж балки Горіхова (28.03.2001, М. Перегрим, Л.І. Лесняк, КВ). Ростовська обл., окол. м. Донецька, с. Станичне, на степових гривах по правому березі р. Велика Кам'янка (26.04.2003, КВНА).

Dianthus elongatus С.А.Меу. Луганська обл., Лутугінський р-н, між с. Круглік та с. Лісне, степові схили по балці Сухій (22.06.2003, KW); окол. с. Розкішне, балка Плоска, у підніжжя степових схилів (8.07.2004, KWHA); Краснодонський р-н, окол. с. Урало-Кавказ, біля залізничної зупинки „172 км” (10.08.2003, KW, KWHA).

Dianthus pallidiflorus Ser. Луганська обл., Станично-Луганський р-н, окол. с. Панківка, на узліссі лісу на правому березі р. Сів. Донець (04.06.2003, KW); Краснодонський р-н, окол. с. Урало-Кавказ, біля залізничної зупинки „172 км” (10.08.2003, KW).

Echium russicum J.F. Gmel. Луганська обл., Лутугінський р-н, окол. с. Першозванівка, степові схили вздовж балки Горіхової (25.06.2003, KW, KWHA); Свердловський р-н, окол. с. Ведмежанка, степові схили по лівому березі р. Ведмежанка, біля піонерського табору (11.05.2002, М. Перегрим, О. Перегрим, KW).

Iris halophila Pall. Луганська обл., Лутугінський р-н, окол. с. Карла Лібнехта, степові схили вздовж балки Горіхової (28.04.2001, KWHA).

Jurinea centauroides Klokov. м. Луганськ, окол. кв. Зарічний, Мащинський яр (24.06.2003, М. Перегрим, О. Перегрим, KW).

Linaria macroua (M.Bieb.) M.Bieb. Луганська обл., Лутугінський р-н, на південь від с. Першозванівка, степові схили вздовж балки Горіхова (9.05.2004, KWHA).

Muscari neglectum Guss. ex Ten. Луганська обл., Свердловський р-н, окол. с. Провалля, маленька ділянка лучного степу вздовж балки Верхне Провалля на лівій стороні (28.04.2004, KWHA).

Petasites hybridus (L.) P.Gaertn., Meu. et Schreb. Луганська обл., Лутугінський р-н, між с. Круглік та с. Лісне, по тальвегу балки Суха вздовж струмку (22.06.2003, KW).

Physalis alkekengi L. Луганська обл., Лутугінський р-н, 6 км на південь від с. Першозванівка, відроги балки Горіхова (25.06.2003, KWHA).

Polygala cretacea Kotov. Луганська обл., Слов'яносербський район, окол. с. Обозне, ділянки степу між байрачними лісами на крейдяних схилах (7.05.2004, М. Перегрим, Н. Журавель, KW, KWHA); Станично-Луганський р-н, окол. с. Панківка, на крейдяних схилах (4.06.2003, MSKU).

Scorzonera purpurea L. Луганська обл., Антрацитівський р-н, окол. с. Маломиколаївка (21.04.2004, KWHA); Лутугінський р-н, окол. с. Першозванівка, степові схили вздовж балки Горіхова (22.05.2001, KWHA); Свердловський р-н, окол. с. Ведмежанка, степові схили біля піонерського табору (20.05.2002, KW).

Viola cretacea Klokov. Луганська обл., окол. м. Брянка, с. Павлівка, відслонення пісковиків на лівому березі р. Лозова (19.04.2003, KW); Лутугінський р-н, окол. с. Першозванівка, лівий берег р. Луганчик, степові схили з відслоненнями пісковіку (18.04.2003, KW); біля с. П'ятигорівка, на степових схилах на правому березі р. Луганчик (18.04.2003, KWHA). Ростовська обл., Кам'янський р-н, окол. с. Мала Кам'янка, степові схили у балці Скелеватій (2.05.2004, М. Перегрим, М. Серета, KWHA).

Результати досліджень та їх обговорення

Під час експедиційних досліджень на території Донецького кряжу виявлено 78 нових місцезнаходжень 28 рідкісних видів рослин. З вищенаведених таксонів, 2 види занесені до Світового Червоного списку (*Astragalus henningii*, *Dianthus elongatus*) [THE IUCN ..., 1978], 3 види – до Європейського Червоного списку (*Astragalus henningii*, *Dianthus elongatus*, *D. palidiflorus*) [LIST..., 1977], 26 видів охороняються на регіональному рівні в Донецькій, Луганській, Ростовській областях на основі постанов та положень прийнятих обласними радами, а саме: *Artemisia salsoloides*, *Adoxa moschatelliana*, *Arum elongatum*, *Asplenium septentrionale*, *A. trichomanes*, *Astragalus pubiflorus*, *A. henningii*, *Anemone sylvestris*, *Centaurea ruthenica*, *C. tanaitica*, *Cerastium pseudobulgaricum*, *Chamaecytisus lindemaniai*, *Corydalis paczoskii*, *Cystopteris fragilis*,

Dianthus elongatus, *D. palidiflorus*, *Echium russicum*, *Gagea bohemica*, *Hyacinthella pallasiana*, *Iris halophila*, *Jurinea centauroides*, *Linaria macroua*, *Muscari neglectum*, *Physalis alkekengi*, *Polygala cretacea*, *Viola cretacea*) [ОСТАПКО, 2001; РЕДКИЕ..., 1996]. До того ж *Artemisia salsoloides* занесено до Червоної книги Російської Федерації [КРАСНАЯ..., 1988].

Серед наведених нових місцезнаходжень, на нашу думку, найбільш цікавими з фітогеографічної точки зору є знахідки *Cerastium pseudobulgaricum*, *Corydalis paczoskii* та *Muscari neglectum*. Так, наведене місцезнаходження *Cerastium pseudobulgaricum* є другим для Донецького краю, вперше вид був виявлений О.М. Дубовик у Донецькій області (Амвросіївський р-н, окол. с. Свистуни, гора Загородня, на кам'янистих схилах по р. Великі Шишовці, під скелями пісковуку, 2.08.1961, 28.04.1962, KW), пізніших зборів не зафіксовано. *Corydalis paczoskii* наведений вперше для Донецького краю, найближчі відомі місцезнаходження знаходяться на Приазовській височині. Виявлене місцезнаходження *Muscari neglectum* є третім на Донецькому краю, два інших зафіксовано: 1) м. Луганськ, ур. „Гостра Могила” (2001, О.М. Конопля, KON), 2) Рост. обл., Красносулінський р-н, 0,6 км на північ від с. Донлісхоз, правий берег р. Кундрюча (03.05.1997 С.М. Сапун, Т.М. Буркіна, RWHA; 22.04.1998 А.М. Шмараєва, RWHA), однак, стосовно першого є припущення щодо його культигенного походження. Найближче місцезнаходження даного виду знаходиться на Приазовській височині.

За результатами досліджень пропонуємо включити *Adoxa moschatelliana*, *Corydalis paczoskii*, *Gagea bohemica*, *Petasites hybridus*, *Scorzonera purpurea* до „Переліку видів рослин, не занесених до Червоної книги України, що підлягають особливій охороні на території Луганської області”, який затверджено рішенням № 20/21 двадцятій сесії Луганської обласної ради від 25 грудня 2001 року. Так, *Adoxa moschatelliana* – рідкісний для Луганської області вид, популяції приурочені до байрачних та заплавлених лісів, не численні і малі за площею, зникають внаслідок вирубки лісів, неконтрольованого випасу худоби, рекреаційних навантажень. На Донецькому краю всього відомо 6 місцезнаходжень цього виду. *Corydalis paczoskii* – декоративний вид, який у регіоні відомий з одного місцезнаходження, площа популяції приблизно складає 0,01 га. *Gagea bohemica* – субсередземноморський вид, для Луганської області відомий з кількох місцезнаходжень з території Донецького краю. Популяції виду хоча і численні, займають площі не більше 0,05 га. *Petasites hybridus* – європейський вид, зростає вздовж берегів річок, спорадично поширений на території області. Популяції видів не численні, нараховують по кілька десятків особин. Зникає внаслідок збору рослин для лікарських цілей, а також забруднення річок. Рослини даного виду мають декоративні ознаки. *Scorzonera purpurea* – євразійський вид, на території області поширений спорадично, популяції представлені поодинокими особинами.

Висновки

Таким чином, отримані дані доповнюють відомості щодо поширення рідкісних і зникаючих видів рослин на території Донецького краю, підкреслюють фрагментарність вивчення деяких районів регіону, зокрема півдня Луганської області та прикордонних районів Ростовської області. Враховуючи результати досліджень, необхідно доповнити „Перелік видів рослин, не занесених до Червоної книги України, що підлягають особливій охороні на території Луганської області”. Останнє дасть змогу покращити охорону фіторизноманіття на видовому рівні.

Автор висловлює щире подяку за допомогу у визначенні деяких зразків куратору Національного гербарію Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України к.б.н., ст.н.с. Н.М. Шиян (родина *Asteraceae*), к.б.н., ст. н. с. відділу систематики та флористики судинних рослин Інституту ботаніки ім. М.Г.Холодного НАН України

М.М. Федорончуку (родина *Caryophyllaceae*), к.б.н., доценту Білоруського державного університету В. Тихомирову (рід *Polygala*).

Список літератури

- БУРДА Р.И., ОСТАПКО В.М., ЛАРИН Д.А. Атлас охраняемых растений – К.: Наук. думка, 1995. – 124 с.
- ЗАЛЕСКИЙ К.М. Залежная и пастбищная растительность Донской области. – Ростов-на-Дону, 1918а. – 98 с.
- ЗАЛЕСКИЙ К.М. Материалы к познанию растительности Донских степей. – Ростов-на-Дону, 1918б. – 148 с.
- ИСАЕВА Р.Я., МАСЛОВА В.Р., НИКОЛАЕВА Е.С., ЛУЦЕНКО А.И. Редкие, исчезающие, реликтовые и эндемические виды флоры Ворошиловградской области. – Ворошиловград, 1988. – 80 с.
- КОНОПЛЯ О.М., ИСАЕВА Р.Я., КОНОПЛЯ М.І., ОСТАПКО В.М. Рідкісні й зникаючі рослини Луганської області. – Донецьк: Вид-во „УкрНТЕК”, 2003. – 340 с.
- КРАСНАЯ КНИГА РСФСР. Растения. – М.: Росагропромиздат, 1988. – 590 с.
- ОСТАПКО В.М. Раритетный флорофонд юго-востока Украины (хорология). – Донецк: ООО «Лебедь», 2001. – 121с.
- ПАЧОСКИЙ И.К. Характеристика флоры степей юго-западной части Донской области. // Зап. Киев. общ. естествоиспытателей, 1890а. – Т. 11, Вып. 1. – С. XLII-XLVII.
- ПАЧОСКИЙ И.К. Эндемические растения в степях юга России // Вестник естествознания, 1890б. – Т. 1, № 5. – С. 201-207.
- ПАЧОСКИЙ И.К. Материалы для флоры степей юго-западной части Донской области. – Одесса, 1891. – 85 с.
- ПАЧОСКИЙ И.К. Основные черты развития флоры Юго-западной России. – Херсон, 1910. – 430 с.
- ПЕРЕГРИМ М.М. *Crocus reticulatus* Steven ex Adams на Донецькому кряжі // Інтродукція рослин. – 2004. – № 4. – С. 61-67.
- ПЕРЕГРИМ М.М. Географічне поширення *Allium lineare* L. на Донецькому кряжі // Матер. V Міжн. наук. конф. молодих дослідників „Теоретичні та прикладні аспекти інтродукції рослин і зеленого будівництва”. – К.: Фітосоціоцентр, 2005. – С. 41-42.
- ПЕРЕГРИМ М.М. Нові місцезнаходження рідкісних видів рослин на території Донецького кряжу // Укр. ботан. журн. – 2006. – Т. 63, № 4. – С. 519-522.
- ПЕРЕГРИМ М.М., НАКОП'ЮК І.П. *Fritillaria ruthenica* Wikstr. на Донецькому кряжі // Інтродукція рослин. – 2005. – № 1. – С. 3-10.
- ПЕРЕГРИМ М.М., ЛЕСНЯК Л.І., ПЕРЕГРИМ О.М. Нові флористичні знахідки на Донецькому кряжі // Укр. ботан. журн. – 2004. – Т. 61, № 5. – С. 79-83.
- РЕДКИЕ И ИСЧЕЗАЮЩИЕ ВИДЫ РАСТЕНИЙ, ГРИБОВ И ЛИШАЙНИКОВ Ростовской области / Под ред. В.В. Федяевой. – Ростов н/Д: Пайк, 1996. – 246 с.
- ТАЛИЕВ В.И. Меловые боры Донецкого и Волжского бассейнов. – Харьков, 1896. – 58 с.
- ТАЛИЕВ В.И. К вопросу о реликтовой растительности ледникового периода. – Харьков, 1897. – 115 с.
- ТАЛИЕВ В.И. Очерки природы Донецкого кряжа // Естествознание и география. 1898. – № 2. – С. 22-34.
- ТАЛИЕВ В.И. Материалы для ботанико-географического описания Донецкой возвышенности // Тр. о-ва испытателей природы Харьковского ун-та. – 1899. – Т. 34. – С. 167-278.
- ТАЛИЕВ В.И. Охраняйте природу // Бюлл. Харьк. о-ва любителей природы, 1913. – № 4. – С. 11 – 17.
- ТАНФИЛЬЕВ Г.И. Географические работы. – М.: Географгиз, 1953. – 676 с.
- ЧЕРВОНА КНИГА Луганської області. Судинні рослини / В.Р. Маслова, Л.І. Лесняк, В.І. Мельник, М.М. Перегрим. – Луганськ: Знання, 2003. – 280 с.
- LIST of rare, threatened and endemic plants for the countries of Europe // Sauvegarde Naturelle, 1977. – 278 p.
- MOSYAKIN S, FEDORONCHUK M. Vascular plants of Ukraine. A Nomenclatural checklist. – Kiev, 1999. – 346 p.
- THE IUCN Plant Red Data Book. – Morges: International Union for the Conservation of Nature, 1978. – 540 p.

Рекомендує до друку
О.Є. Ходосовцев

Отримано 28.09.2006 р.

Адреса автора:

М.М. Перегрим
ТОВ „Лабораторія кадастру
природних ресурсів, об'єктів
та територій”,
вул. Херсонська, 5,
91011, м. Луганськ,
E-mails: peregrym@ua.fm;
mykyta.peregrym@dynamo.kiev.ua

Author's address:

М.М. Peregrym
Laboratory of a Cadastre of Natural Resources,
Objects and Territories
5, Khersonska Str.,
Lugansk, 91011
Ukraine
E-mails: peregrym@ua.fm;
mykyta.peregrym@dynamo.kiev.ua